

Jeg følger dig hele vejen: Et sidste glimt af Leonard Cohens geni

af Jakob Brønnum

Publiceret 22/11/2019 i Film/Kultur/Musik

LEONARD COHEN // ANMELDELSE – I slutningen af dokumentarfilmen *Marianne and Leonard* er en scene, jeg ikke har set mage til i filmhistorien. Jeg burde ikke fortælle om den, det er en superspoiler, men der er ikke noget at gøre, hvis vi skal have hold på, hvad der er på færde i filmen og i det nye, posthume Leonard Cohen-album, *Thanks For The Dance*, der udkommer i dag.

Marianne Ihlen ligger på dødslejet i en hospitalsseng, og så modtager hun en mail fra Leonard Cohen, som bliver læst op for hende:

”Dearest Marianne, I’m just a little behind you, close enough to take your hand. This old body has given up, just as yours has too, and the eviction notice is on its way any day now. I’ve never forgotten your love and your beauty. But you know that. I don’t have to say any more. Safe travels old friend. See you down the road. Love and gratitude.”

Det er den stærkeste filmscene, jeg har set. Den overgår slutscenen i Carl Th. Dreyers filmhistoriske mesterværk *Ordet* (1955), en filmatisering af Kaj Munks skuespil af samme navn. Den skal jeg så til gengæld nok lade være at fortælle om.

Albummet rummer det erotiske, længslen, de menneskelige svigt, det rastløse, det skønne og det grimme, de store øjeblikke og de små øjeblikke

---

Jeg hører, du er ved at dø, siger Cohen, men frygt ikke, jeg er selv på vej, jeg følger dig hele vejen, jeg holder dig i hånden.

Leonard Cohens død – tre måneder efter

Leonard Cohen var på det tidspunkt i færd med sit daværende sidste album, *You Want It Darker*, som udkom kort før han døde, tre måneder efter Marianne Ihlen i november 2016. Ligesom David Bowies sidste album, *Blackstar* (2016), som han vidste ville udkomme efter hans død, spiller *You Want It Darker* på hele det uforklarlige mysterium, der hylder menneskelivet i en ultimativ gåde.

Gåden består i spørgsmålet om, hvorvidt det usynlige, der er mellem dig og mig nu, kære læser, og som fører sproget fra mig til dig, og som du kan forstå det med, er ånd eller bevidsthed, der overlever, når kroppen går til.

Leonard Cohen har, som vi kan se af brevet til Marianne, aldrig været i tvivl, og den mystiske sammensmeltning af krop og ånd, der kan høres i de fleste af hans sange, er hans særlige bidrag til belysningen af det dunkle i menneskelivet.

Leonard Cohen har efter min opfattelse aldrig lavet store album som sådan. Han har lavet helt fantastiske antologier over sine egne sange, *songbooks*, og der har altid været et vist instrumentelt særpræg ved de enkelte album.

Men man kunne godt forestille sig andre sange og andre instrumenteringer fra andre album på de enkelte album, uden at det ville ødelægge sammenhængen i dem.

Sådan var det ikke med *You Want It Darker*. Cohen befinder sig i særlig grad i det, der i den gammeltestamentlige digtning, Leonard Cohen er så inspireret af, hedder, ”dødsskyggens dal” (Sl. 23), uden at være i tvivl om, at han er på vej et andet og ukendt sted hen.

Det giver sangene en helt exceptionel eksistentiel klangbund, som udnyttes gennem den nøgne afskrællede instrumentering og til overmål gestaltes gennem den dybe, dunkle cello, der flyder gennem albummet.

“

Det fastholder med en digterisk klarhed, der er blandt Cohens fineste, tilværelsens landskab, som det nu breder sig ud for ham

---

Jeg har aldrig hørt noget lignende. Jeg kender ikke noget helstøbt musikværk, der har det samme åndedræt, et åndedræt, der i den grad formidler en bevidsthed om, at det er på vej til at standse, samtidig med at forudsætter en fortsættelse, bortset fra *Bachs H-moll-messe* (1749). Det er et af de i særklasse bedste album i rockhistorien, efter min opfattelse.

Dokumentar-filmen *Marianne & Leonard – Words of Love* slutter i den storhed.

Da jeg så scenen, tænkte jeg, ”nu ved jeg, hvorfor de har lavet den.” Det virker, som om nogen er gået rundt og har fundet filmstumper fra Cohens tid, særligt mange fra tiden med den norske muse (i ordets bedste betydning), der er hovedpersonen på *So long*, *Marianne* fra *Songs of Leonard Cohen* (1967), og brugt dem til at sætte et portræt af Cohen sammen, der viser ham som person og som skabende kunstner.

Familiescenerne

Mens Leonard Cohen stadig mest var forfatter, boede de to sammen på den græske ø Hydra, hvor Cohen i 1960 købte et hus. Filmen viser mange smukke, korte familiescener fra en tid, der blev vendt op og ned, da Cohen begyndte at skrive sange i anden halvdel af 1960'erne og tog til New York og spillede *Suzanne* for Judy Collins.

Gennem glimt, fra koncerter (men aldrig mere end et par linjer fra sangene) og interviews med mennesker, der har kendt Cohen fra dengang, tegnes et hjerteskrærende portræt af et splittet menneske, så splittet, at han havde en familie i New York og en anden i det græske øhav, som han pendler mellem på halvårsbasis.

Senere møder vi kort Cohen i et buddhistisk kloster, og vi hører også historien om, hvordan han blev franarret alle sine penge af en sekretær og måtte begynde at arbejde igen, men selv pludselig forstod, at han var langt større som kunstner i folks øjne og mere elsket, end han havde nogen anelse om. Uden den hændelse havde vi ikke fået *You Want it Darker* og de nu tre andre albums fra de sidste år.

“

Husk at leve, mens du lever, for det er selve kampen
for at nå målet, livet består i

Scenen med den døende Marianne, der både før og efter gennemlevede flere ægteskaber, binder det hele sammen, og tegner et forunderligt nuanceret billede af et fuldstændigt moderne menneske, der er fuldstændigt rodfæstet i historiens åndelige, mystiske og litterære verdener.

En mexikansk følelse

Det nye, posthume Cohen-album, *Thanks for The Dance*, står i princippet samme sted. Fordelingen af tekster og melodier af Leonard Cohen, og Cohen-tekster til melodi af Adam Cohen, hans søn, er nogenlunde ligelig. Albummet er endnu kortere end de forrige, 29 minutter mod 36. Der er ni sange på som på det forrige.

Albummet er uhyre smagfuldt produceret og komponeret. Cohens ikke rustne men af ælde grødede stemme står endnu mere alene i lydbilledet, som på sangen *Moving On* med akustiske strengeinstrumenter i baggrunden og passager af ren a cappella.

Det er en spansk-mexikansk følelse på en del af musikken, som er velgørende, mens de afsluttende synthesizerklange på de sidste nummer, *The Hummingbird*, modsiger albummets enkelthed i mine ører.

Som man kan høre på titlen, vender albummet tekstmæssigt i en anden retning. I modsætning til *You Want It Darker*, der er sensationelt fremadskuende på dødslejet, er *Thanks for The Dance*, erindrende.

Det fastholder med en digterisk klarhed, der er blandt Cohens fineste, tilværelsens landskab, som det nu breder sig ud for ham i store, rene former.

Det er det erotiske, længslen, de menneskelige svigt, det rastløse, det skønne og det grimme, de store øjeblikke og de små øjeblikke:

*“Though I’ve forgotten half my life
I still remember this”*
– The Night of Santiago

Og det moderne menneskes mytologiske ensomhed:

*“Blue was so blue
I was so I
and you were so you”*
– titelnummeret

Jeg lever næsten

Derfor bliver en meget fin, ultrakort sang på 1.12, *The Goal*, en klassisk Cohen-sang, hvor vi både kan opfatte målet som netop tilværelsens mål i den overførte betydning af døden og målet for noget, vi foretager os, eller for vores længsel og stræben. ”Jeg lever næsten og er næsten hjemme,” siger teksten og fortsætter:

*“With no one to follow
nothing to teach
except that the goal
falls short of the reach”*

Men det er så også tilstrækkeligt, som lærdom betragtet: Husk at leve, mens du lever, for det er selve kampen for at nå målet, livet består i.

Åbningssangen *Happens To The Heart* er et sådant landskab, som jeg talte om, hvor alle temaerne, jeg remsede op før, bliver aktiveret, og Cohens antydningssvise, underspillede pen viser os, hvad de gør ved os, viser os, *“what happens to the heart.”*

“

Hans søn Adam Cohen giver os, sammen med guitaristen Beck, et par andre musikere, herunder

enkelte tårevædede øjeblikke med Jennifer Warnes, endnu et glimt af og et bevægende møde med mesteren, der var udødelig, allerede inden han døde

---

Alligevel er det naturligvis som med sidste del af Mozarts *Requiem* (1792). På et tidspunkt er det som om, Mozart bukker og går ud, mens musikken fortsætter.

Det er i de dele, Mozart kun havde skitseret, da han døde, og som andre gjorde færdig for ham – eller for at hans kone kunne få pengene for det, fra den der havde bestilt det, rettere sagt – og man kan høre, at det er godt, men også at det måske nok mangler det, som Mozarts geni kunne have tilført det. Alligevel er Mozarts *Requiem* vidunderligt.

Det er *Thanks for The Dance* også. Cohen har lavet skitser, ligesom Mozart.

Og hans søn Adam Cohen giver os, sammen med guitaristen Beck, et par andre musikere, herunder enkelte tårevædede øjeblikke med Jennifer Warnes, endnu et glimt af og et bevægende møde med mesteren, der var udødelig, allerede inden han døde.

Leonard Cohen - So Long, Marianne (Live in ...

Leonard Cohen
Thanks For the Dance
Sony 2019, CD og vinyl

1 time 42 min.

I biografier landet over

Foto: Screenshot fra filmen på Hydra i første halvdel af 1960'erne, Leonard Cohen sidder med Mariannes Ihlen og hendes søn af første ægteskab

---

Er du vild med musik, litteratur og filmkritik – så læs mere fra POV's litteraturredaktør, Jakob Brønnum her.

FACEBOOK

TWITTER

LINKEDIN

PINTEREST

TAGS:

LEONARD COHEN

MARIANNE & LEONARD

MARIANNE IHLEN

THANKS FOR THE DANCE

YOU WANT IT DARKER

DU KAN MÅSKE OGSÅ VÆRE
INTERESSERET I FØLGENDE:

**Kære Leonard
Cohen**

**Cohen: Det enkle,
det komplekse og
det tidløse**

JAKOB BRØNNUM   SENESTE ARTIKLER

Jakob Brønnum er forfatter til 36 bøger. Senest er kommet "Gensyn med den store fortælling" (Eksistensen, 2019), digtbogen

"Virkeligheden 2.0" (Det poetiske bureaus forlag 2019, 276 sider), "Bowie - Rockmusikeren som eksistensdigter"

(Eksistensen, 2018) og digtbogen "Øjeblikkets tredje tilstand" (Det poetiske bureaus forlag 2018, 353 sider)

De senere bøger:

Nøjsomhedens tivoli (digte, 2017)

Matthæuseffekten (essay, 2017)

Den sidste passion (digte, 2017)

Lysåret (haikudigte, 2016)

Fortællinger fra undergrunden (noveller, 2016)

Pengeguden (essay, 2026)

Porten til den indre by (digte, 2016)

Argumenter mod døden (essay, 2015)

Langsomheden 1.0 (digte, 2015)

Malmö by night (digte, 2014)

Sange ved himlens port (Dylan-bog, 2014)

Hjemmeside:

<https://sites.google.com/site/jakobbroennumshjemmeside/>

Jakob Brønnum er født og opvokset på Frederiksberg. Han har HumBas fra RUC og er cand. theol. fra Århus Universitet. Jakob Brønnum er en ofte anvendt foredragsholder (se hans foredrag på <http://www.sogneaften.dk/jakobbroennum.htm>). Han bor i dag i Örebro i Sverige med sin familie. Hans færøske hustru Rúna í Baianstovu (og skolekammerat fra Johannesskolen på Frederiksberg) er lektor og forsker ved socionomuddannelsen på universitetet i Örebro. Jakob Brønnum er redaktør af nettidsskriftet Den smalle bog, som han grundlagde 2016 samt af et teologisk/fagpolitisk tidsskrift. Han har siddet i bestyrelsen for Dansk Forfatterforening og i styregruppen for BogForum. Han har været formand for Den skønlitterære gruppe i forfatterforeningen og for den internationale forfatterforeningsorganisation Baltic Writer's Council. Han har skrevet for bl.a. Aarhus Stiftstidende, Bogmarkedet og Kristeligt Dagblad. Han sidder i bestyrelsen for den offentlige virksomhed Länsmusiken, Örebro og har tidligere siddet i innovationsrådet ved Örebro Universitets fakultet for humaniora. På POV International skriver Jakob Brønnum kulturstof og om etiske og eksistentielle problemstillinger.

